

הפרדת העגל מהאם,

הכצעקתה?

האם ההפרדה בין הפרה הממליטה לבין העגל, פוגעת ברווחת בע"ח? מחקרים שנערכו בשנים האחרונות לא מצביעים על מסקנות נחרצות. ד"ר שמוליק פרידמן, מנסה לעשות סדר ולסכם את הנושא המורכב

שמוליק פרידמן

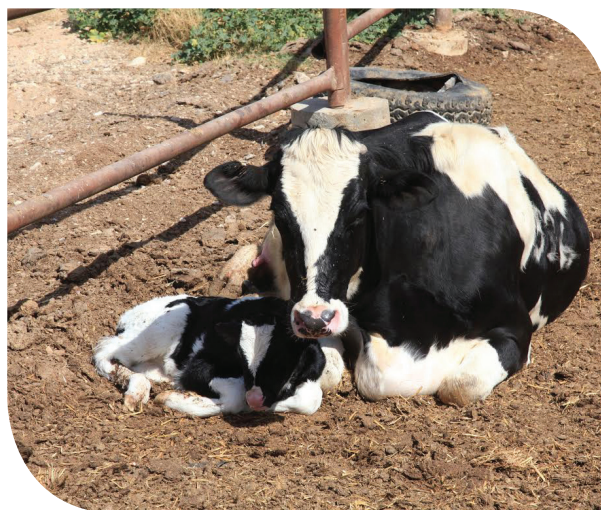
מועצת החלב | מאל"ה
shmulik@milk.org.il

המחקרים והשאלות

מספר מדדים התנהגותיים יכולים להצביע על בעיה או חשד לפגיעה ברווחת בע"ח. בראש ובראשונה חוסר תיאבון חלקי או מלא, פגיעה בכושר התנועה, רביצה ממושכת, התבודדות, חוסר שקט, שיעולים, געיות מרובות, פחד בלתי סביר מבני אדם ועוד. כאשר מדובר ביונקים עד גיל גמילה מדדים אלו עלולים להיות מבוטאים אף בקיצוניות יתר ולהוביל גם לתחלואה ואף למוות. ברב משקי החלב בעולם המערבי מופרד העגל מאמו מידית לאחר ההמלטה. ארגונים רבים המגדירים את עצמם כ"אחראים" על רווחת בע"ח רואים זאת כפעולה שגויה הפוגעת ברווחת שני הצדדים האם והעגל. כדי להעצים את רמת הפגיעה ננקטת אסטרטגיה של "האנשה" וכמובן שכל אדם נירתע ומזדעזע מהתיאורים "האנושיים והרגשיים" של עקת פרידת האם מהעגל/ה. האמנם כך? האם השארת העגל עם אמו במשק אינטנסיבי (לא במרעה) אפשרית בכלל? האם ניתן לשלב יניקה וחליבה בעת ובעונה אחת מבלי לפגוע בבריאות שני הצדדים? האם הגמילה בגיל מאוחר יותר (לאחר שבוע ימים או לאחר 6 חודשים כפי שמתקיימת בבקר לבשר) אינה קשה יותר לשני הצדדים?

על שאלות כאלו ואחרות מנסים חוקרים רבים לתת תשובות ברורות וחד משמעויות אך לא תמיד הדבר עולה בידיהם. גופים וארגונים מקצועיים בעולם מוצאים הצדקה לקיום צורת ממשק זו של הפרדה מוקדמת במטרה להגן על בריאות האם והעגל בו זמנית. לטענתם הפרדה מוקדמת מגדילה את שרידות העגל בתקופה הראשונה לחייו. תקופה זו עד 30 יום מההמלטה הנה קריטית מאוד וגורמי הסיכון בה רבים. מדיניות הפרדה ממזערת את הסכנה מזיהומים שונים ומאפשרת יחד עם זאת בקרה פרטנית על תנאי הממשק

החוקרים מסכמים שהשפעה השלילית של הפרדה המאוחרת נמצאה מוגברת גם על האם וגם על העגל

חליבה ויניקה עלולה לגרום לסיכונים צילום: דני הדס - מושב פארן

לא ניתן להחזיק עגל עם אימו

גם בישראל במרבית משקי החלב, אומצה ופותחה שיטת ממשק זו בגידול היונקים. ואכן אובחנה ירידה בשיעור התמותה של היונקים עד גיל חודש והוא מסתכם כיום בממוצע של אחוזים בודדים לשנה לעומת עשרות אחוזים שאפיינו את שנות ה-70-80. בנושא העקה אותה חוות האמהות בתהליך ההפרדה נעשו גם כאן מספר עבודות מחקר.

אתח מהעבודות הקנדיות בדקה את השפעת ההפרדה המוקדמת על האם והוולד בשש שעות, יום וארבעה ימים לאחר ההמלטה (Weary 2000). על פי תוצאות העבודה נמצא כי ולדות שהופרדו בגיל מאוחר יותר (4 ימים) הפגינו חוסר שקט וזמן העמידה שלהם היה משמעותית גבוה יותר. אותה תופעה נצפתה גם אצל האמהות כאשר מספר הגעיות שלהן בהפרדת המאוחרת היה פי 4 מאשר בהפרדה המקודמת (עד 6 שעות), החוקרים מסכמים שהשפעה השלילית של הפרדה המאוחרת נמצאה מוגברת גם על האם וגם על העגל. עבודה נוספת מקנדה בדקה את השפעת הפרדה בגיל יום ובגיל שבועיים מההמלטה ומצאה כי ההפרדה המאוחרת גרמה לתופעות מוגברות של חוסר שקט, תנועות רבה גם אצל האם והעגל. יחד עם זאת נמצאו יתרונות להפרדה המאוחרת בעליה במשקל העגל ובפיתוח יכולות חברתיות כלפי עגלים אחרים במפגש מאוחר יותר לאחר הגמילה בגיל 6 שבועות (Francos C.Flouer 2000). עבודה מוקדמת יותר, שחקרה מה קורה לאמהות אשר הולדות הופרדו מהן לאחר 4 ימים מההמלטה, נמצא כי הן רבצו פחות זמן, געו יותר והעלאת הגירה שלהם נפגעה בהשוואה לפרות שהולדות שהופרדו מהן תוך 6 שעות (lidfors 1966). הארגון לרווחת חיות משק באנגליה (FAWC) משמש כגוף המייעץ למשרד החקלאות האנגלי, בהתייחסותו לנושא ההפרדה מציין כי יש להתייחס

ההזנה והגידול הניתנים לרך הנולד. יש לדעת, כי העגל נולד עם מערכת החיסון שאינה פעילה (בניגוד לתינוק באדם) ואת מרבית הנוגדנים הוא חייב לקבל באמצעות החלב הראשוני ("הקולוסטרום"). פעולה זו חייבת להתבצע ב-24 שעות הראשונות תוך דגש בעקב על "חלון הזמן" של שש השעות הראשונות לחייו. נוזל "מציל חיים" זה, חייב להיות איכותי (רמת נוגדנים גבוהה ורב גונית) ובכמות הנדרשת של עד 6 ליטר ליום. כדי להבטיח דרישות אלו חייבת להיות מעורבות ובקרה של המגדל ולא ניתן להיסמך רק על יכולת ורצון האם להניק.

בהמשך נשאלות גם השאלות נוספות: האם חלב הממליטה הוא תמיד באיכות הנדרשת ובכמות המחויבת? האם הפרה מיד לאחר ההמלטה מסוגלת תמיד להניק כראוי והעגל מצליח לינוק? איך מבטיחים שהעגל לא ינק חלב דלקתי? איך מבטיחים שהעגל לא יפגע פיזית בטעות ע"י האם או ע"י פרות אחרות בסככה? ידוע כי בתנאי גידול טבעיים (בקר לברש) חלק מהעגלים הנולדים לא שורדים לאחר ההמלטה עקב מגבלות הקשורות באם ובתנאי הסביבה (מחלות, פציעות וטורפים). במשטר הגידול הקיים כיום ברפתות החלב הקולוסטרום נאסף אך ורק מפרות הידועות כבריאות, נבדק לאיכותו החיסונית הגבוהה וכמובן ניתן בכמות המומלצת מספר פעמים ביום.

בחלק מהמשקים החלב הראשוני אף מפוסטר טרם הגמעת העגל במטרה לצמצם חדירת זיהומים סביבתיים ומבלי לפגוע בתכונות החיסוניות הייחודיות לנוזל זה. מעבר לכך הקפדה על תאי המלטה נקיים ויבשים, שיכון נוח ומרווח (מלונה נפרדת לכל עגל) ושמירה על תנאים סביבתיים נאותים הביאו למהפך ולשיפור משמעותי ברווחתם של היונקים ברפת החלב שהתבטאה בעליה בשרידותם ובקצב התפתחותם הגופני.

Blue Vet^{XL}
בלו-ט
 חומר חטיט עם סמן בצבע
 נטולה וריסוס פטמות

At Vet[®]
אט-ט
 תכולה
 300 gms.

Klor Vet[®]
קלור-ט
 חומר חטיט לניקוי פטמות
 וריסוס נטולה וריסוס

בלו-ט
 לחיטוי ומניעת דלקות עטין

אט-ט
 לחיטוי פרוסת, ציוד ומשטחים

קלורוט
 לחיטוי כללי במשק

כל פתרונות החיטוי במשק

קונצפט לרוקחות בע"מ

Concept

למידע והזמנות: קונצפט לרוקחות בע"מ
 טל. 09-7667890, הורציו: 054-4972362
www.concept-Rx.co.il

CERTIFIED
ISO
 9001:2008
 ISO 13485:2003

www.srh.co.il

עדיפות להפרדה בין העגל לפרה. צילום: דני הדס - מושב פארן

סיכום ומסקנות

ניתן לסכם כי גם כיום לאחר עיון בתוצאות עבודות מחקר שונות, קשה לכמת ולהעריך עד כמה מתקיימת פגיעה ברווחתם של הממליטה והעגל כתוצאה מהפרדתם. מה שברור יותר הוא שבמשק החלב האינטנסיבי לא ניתן להשאיר את האם עם העגל כפי שמתבצע בעדר הבקר לבשר.

המשמעות המעשית היא שלא ניתן לשלב בין חליבה ויניקה מבלי לגרום לסיכונים בריאותיים לעגל ולאמו. בנוסף לכך הובהר כי שיכלול שהפרדה תתבצע מוקדם (בגיל יום) היא עדיפה על כל הפרדה מאוחרת במזעור עקת הפרדה ובשמירה על בריאות ושרידות האם והעגל. שילוב של יצירת תנאים היגיינים סביבתיים החל מהמלטה ועד לגמילה, הקפדה על משטר מתן קולוסטרום מבוקר יחד עם טיפול אישי מסור ומקצועי של המגדל, יבטיחו את בריאותם של בע"ח ובעיקר את רווחתם לאחר ההמלטה.

יש לדעת, כי העגל נולד עם מערכת החיסון שאינה פעילה (בניגוד לתינוק באדם) ואת מרבית הנוגדנים הוא חייב לקבל באמצעות החלב הראשוני

לכך כבפגיעה אפשרית ברווחת בע"ח הן של האם והן של העגל. יחד עם זאת הוא גם קובע מפורשות כי במשק חלב מודרני לא ניתן להחזיק את העגל יחד עם אמו במשך 6 חודשים כפי שקורה בענף הבקר לבשר. אי לכך הארגון ממליץ על הפרדה מוקדמת ככל הניתן כפעולה אשר הנזק הנגרם ממנה לשני הצדדים הוא הנמוך ביותר (Management and housing 329. FAWC).

